

การศึกษาบทบาทพุทธมณฑลในบริบทของชุมชน ต่อการวางผังและแผนพัฒนาพื้นที่*

A Study of The Role of Phutthamonthon in Community Context for Planning Development

ศุภวรรณ อารีจิตรานุสรณ์ (Supawan Areejitranusorn)**

สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี (Sineenart Sukolratanameteer)***

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทพุทธมณฑลในบริบทของชุมชน ต่อการวางผังและแผนพัฒนาพื้นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพื้นที่พุทธมณฑล จากระดับโลกลงมาสู่ระดับชุมชน ในบทบาทด้านการเป็นพุทธศาสนสถาน บทบาทด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียว บทบาทด้านสังคมและบทบาทด้านเศรษฐกิจ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่พุทธมณฑลและชุมชนที่อยู่โดยรอบ ซึ่งสามารถนำมาเป็นพื้นฐานองค์ความรู้และประยุกต์ใช้ในการวางผังและแผนพัฒนาพื้นที่พุทธมณฑลและชุมชนโดยรอบ เพื่อให้บริบทของพื้นที่พุทธมณฑลและชุมชนโดยรอบมีความสอดคล้องและส่งเสริมกัน อันจะนำไปสู่การเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญควบคู่กันไปในระดับโลกและบริบทของชุมชน

การวิจัยนี้ ประกอบด้วย การศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิในเบื้องต้น ควบคู่กับการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการรับรู้ต่างๆ แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะชุมชนและองค์ประกอบเมือง แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนสถานและพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อกำหนดกรอบการศึกษาวิจัย และทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิกับกลุ่มชุมชนในพื้นที่วิจัยซึ่งอยู่โดยรอบพุทธมณฑลในระยะ 2 กิโลเมตร และนำมาแจกแจงข้อมูล วิเคราะห์ผลเปรียบเทียบในด้านต่างๆ ผลการวิจัย พบว่า พุทธมณฑลในปัจจุบันมีบทบาทด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียวมากที่สุด บทบาทด้านพุทธศาสนสถานรองลงมา ส่วนบทบาทด้านสังคมและเศรษฐกิจน้อยที่สุด ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้บทบาท พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

This article is part of a thesis for Master of Urban and Environmental Planning Program in Urban and Environmental Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University

** นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตรการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Student of Master of Urban and Environmental Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University : oabaaei@gmail.com

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Thesis Advisor, Department of Urban Design and Planning, Faculty of Architecture, Silpakorn University : sineenartsu@hotmail.com

ภายในพื้นที่ก่อให้เกิดการรับรู้บทบาทต่างๆ โดยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยด้านกายภาพของชุมชนเพิ่มเติม เพื่อหาสิ่งที่ส่งผลต่อการรับรู้หรือประเมินบทบาทที่ต่างกัน ได้พบว่า อุปสรรคในด้านการเข้าถึงพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการรับรู้บทบาทในด้านต่างๆ ระหว่างชุมชนและพุทธมณฑล จากผลการศึกษาวิจัย จึงได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงเพื่อส่งเสริมบทบาทพื้นที่พุทธมณฑล โดยใช้ชุมชนโดยรอบเป็นกลไกสำคัญ แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การส่งเสริมบทบาทโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ดูแลและพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน 2) การปรับปรุงและพัฒนาด้านกายภาพของพื้นที่ เช่น การปรับปรุงลักษณะเส้นทางสัญจร การเข้าถึงพื้นที่ การปรับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ รวมถึงมาตรการทางผังเมืองเพื่อกำหนดนโยบาย เป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อส่งเสริมบทบาทภาพลักษณ์ของพุทธมณฑล เพื่อสร้างเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ให้กับพื้นที่

คำสำคัญ: พุทธมณฑล ชุมชน พุทธศาสนาและสังคม พื้นที่สีเขียวสาธารณะ

Abstract

This research aims to study the role of Phutthamonthon in community context for planning development. From the global role to the community level, in the role of Buddhist monastery, Park and Public green space, Social, Economic, in relationship to Phutthamonthon and surrounding community. These can be taken as a basis of knowledge for apply to the planning and development in this area, and it's vicinity. This will lead to an area that plays an important role in parallel to both global and community context

The research includes the study of secondary data, to be used as the basis of the research. Coupled with a review of the theories, such as the environment that affect awareness, concept of community and urban, Buddhist and parks. In performing the research, primary data were collected by field survey and questionnaire in community in the area around 2 kilometers from Phutthamonthon. Compare and analyze the results in various fields.

Findings from the conducted research revealed that, Phutthamonthon has The role of a recreation / park / green space more than The role of Buddhist. Social and economic have no result. The factors affecting to the perception that the activity within the area causing the perceived roles. Form the comparative analysis of the physical characteristics of the community to find out what the impact of perceived or evaluated different role. The access to the area is an important factor affecting the perceived role in various fields, between the community and the Phutthamonthon. From The results of the study, It has to establish the proposals to improve the role guidelines for Phutthamonthon. The important issue is the development of surrounding community, by 1) Promoting role by organizing various activities, and the involvement of communities in the management process of this area 2) the

improvement and development of areas such as improving the physical area, access to area, landscape, assessing process for setting the policy. The specific areas to promote the image of Buddha, in order to create the identity of the area.

Keywords: Phutthamonthon, community, Buddhist and society, Public green space

บทนำ

พุทธมณฑลตั้งอยู่ในบริเวณตำบลศาลายา อำเภอนครชัยศรี และตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราน จังหวัด นครปฐม เป็นพื้นที่ทางพุทธศาสนาที่มีประวัติการก่อตั้งอันยาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 8 ประการในการจัดตั้ง ประกอบด้วยภารกิจด้านพุทธศาสนาเป็นประการหลัก ส่วนประการรองเพื่อให้เป็นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป พื้นที่พุทธมณฑล นั้น ได้รับการออกแบบวางผังอย่างประณีตทั้งในเชิงพุทธศาสนคติและภูมิสถาปัตย์ โดยมีพื้นที่รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส แบ่งออกเป็น อาคารและสิ่งก่อสร้าง 94 ไร่ ถนนและทางเข้า 244 ไร่ พื้นน้ำ 600 ไร่ สนามหญ้าและปลูกต้นไม้ 600 ไร่ ส่วนอาคารภายในพื้นที่ได้รับการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรมอย่างพิถีพิถัน

เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 ที่ประชุมชาวพุทธนานาชาติได้มีมติให้พื้นที่ “พุทธมณฑล” เป็นศูนย์กลางแห่งพุทธศาสนาโลก (สำนักงานพุทธมณฑล, 2550) โดยมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญได้แก่ 1. เป็นศูนย์กลางประสานงานของเครือข่ายชาวพุทธทั่วโลก 2. เป็นศูนย์กลางการศึกษาและปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนจากทั่วโลก 3. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับพุทธศาสนิกชนจากทั่วโลกที่มาขอใช้สถานที่ ซึ่งจากบทบาทหน้าที่หลักของพุทธมณฑลในช่วงต้น ทำให้บทบาทของพุทธมณฑลกระจายออกไปในวงกว้างและมีบทบาทความสำคัญในระดับสากลมากขึ้น แต่หากมองถึงความสัมพันธ์และบทบาทของพุทธมณฑลในบริบทที่เล็กลงไป คือความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ พุทธมณฑลถือเป็นพุทธศาสนสถานที่สำคัญของพื้นที่บริเวณนี้ ซึ่งนำไปสู่ข้อจำกัดของการก่อสร้างอาคารต่างๆ โดยรอบในเขตรัศมี 1 กิโลเมตร (กฎกระทรวงกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในพื้นที่บางส่วนในท้องที่อำเภอพุทธมณฑล อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม และเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2549) แสดงให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่พุทธมณฑลที่มีต่อชุมชนในเชิงพื้นที่ในอีกแง่มุมหนึ่ง แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน บทบาททางพุทธศาสนาของพุทธมณฑลที่เป็นหัวใจหลักของการจัดตั้งอาจจะลดน้อยลงไปและถูกปรับเปลี่ยนการใช้งานไปตามกาลเวลา

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญการศึกษาบทบาทของพื้นที่พุทธมณฑลหลังการถูกยกให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางพุทธศาสนาโลกที่มีต่อชุมชนโดยรอบ ในมิติด้านด้านการเป็นพุทธศาสนสถาน ด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ รวมไปถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อหาลักษณะความสัมพันธ์ระดับพื้นที่เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานองค์ความรู้และประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่พุทธมณฑลและชุมชนที่มีต่อกัน ซึ่งจะสามารถเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยปกป้องและส่งเสริมบทบาทของพุทธมณฑลให้ยั่งยืนต่อไปได้ และ ให้มีชุมชนกับ

พุทธมณฑลมีบริบทที่สอดคล้องกัน อันจะนำไปสู่การเป็นพื้นที่ที่คงบทบาทสำคัญควบคู่กันทั้งในบทบาทระดับโลก และบทบาทสำคัญในระดับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

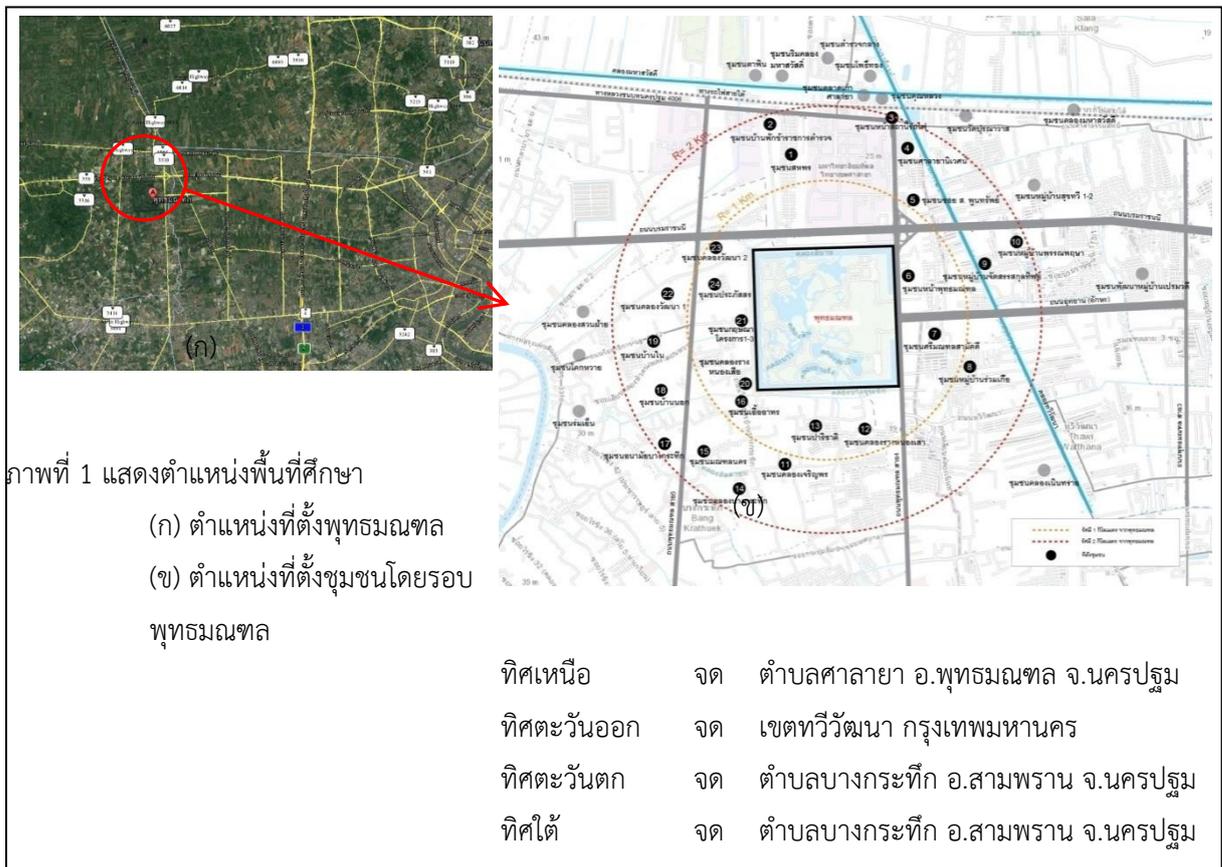
1. เพื่อศึกษาถึงบทบาท ความสัมพันธ์ ในระดับชุมชนกับมิติด้านต่างๆ ของพื้นที่พุทธมณฑลต่อชุมชน โดยรอบ

2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกับการรับรู้บทบาทของชุมชนต่อพุทธมณฑล

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนพัฒนาพื้นที่ให้มีบริบทที่สอดคล้องกันให้สอดคล้องกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ - ศึกษาจากกลุ่มชุมชนโดยรอบพุทธมณฑลในรัศมี 2 กิโลเมตร



2. ด้านเนื้อหา

1. ศึกษาความเป็นมา ความสำคัญ และบทบาทของพื้นที่พุทธมณฑลต่อชุมชนในปัจจุบัน

2. ศึกษาบริบทของชุมชนโดยรอบพุทธมณฑล องค์ประกอบของชุมชนต่างๆ เช่น สภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ กิจกรรมในชุมชน เส้นทางคมนาคม พื้นที่ทางศาสนาอื่นๆ

3. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

4. ศักยภาพของพื้นที่พุทธมณฑลที่มีต่อชุมชน การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทนั้น และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่ให้ส่งเสริมและสอดคล้องกับบริบท

กรอบทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ประกอบไปด้วยทฤษฎีและแนวคิดที่เกิดจากปัจจัยภายในพื้นที่ และปัจจัยภายนอกพื้นที่ รวมถึงแนวความคิดและกรณีศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดที่เกิดจากพื้นที่พุทธมณฑล ประการแรกพุทธมณฑลถือเป็นพุทธศาสนสถานของชุมชนโดยรอบตามองค์ประกอบของศาสนา จะต้องมีความศาสนสถานซึ่งเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีทางศาสนา และเป็นที่เคารพสักการบูชาสำหรับศาสนิกชนทั้งหลาย ประการที่สองการเป็นพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะของชุมชนโดยรอบ ที่เข้ามาใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ทั้งกิจกรรมแบบผ่อนคลายเป็น (Passive Recreation) และกิจกรรมแบบใช้แรงและกำลังกาย (Active Recreation)

2. กรอบแนวคิดที่เกิดจากทฤษฎีภายนอก ได้แก่

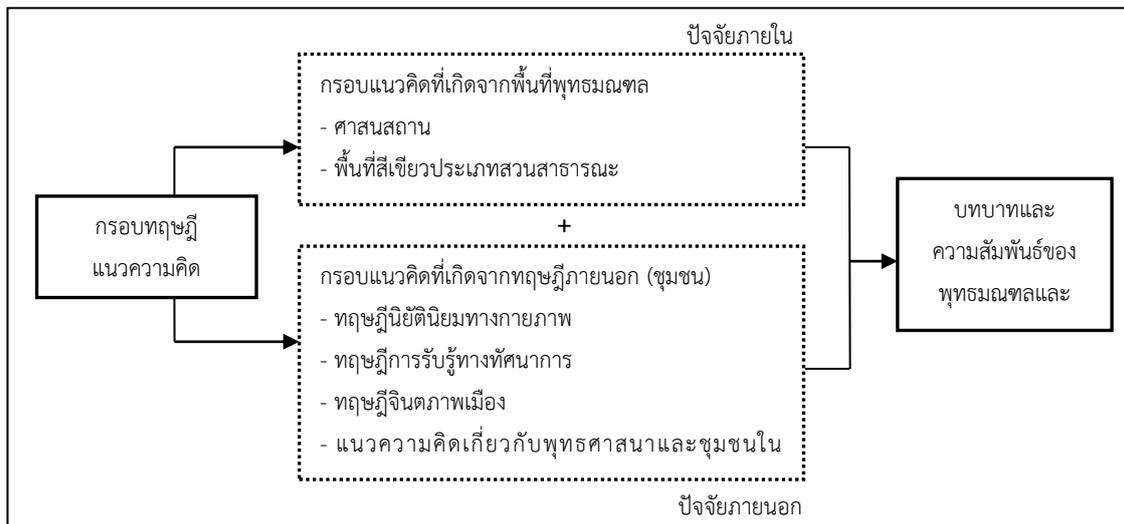
2.1 ทฤษฎีนิยัตินิยมทางกายภาพ (Physical Determinism) (วิลลิสท์รี หยางกูร, 2541:17) กล่าวถึง อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางกายภาพจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ลักษณะความสัมพันธ์เป็นพลวัต หากมีการเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่ง ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของส่วนอื่นๆ ตามมา เช่น เมื่อเกิดพื้นที่ทางศาสนาขึ้นมากลางพื้นที่ชุมชน ก็จะส่งผลพฤติกรรมของคนในชุมชนในด้านศาสนา

2.2 ทฤษฎีการรับรู้ทางทัศนภาพ (Visual Perception) (วิลลิสท์รี หยางกูร, 2541:49) การรับรู้ทางทัศนภาพมีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุดต่อการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม การที่บุคคลๆ หนึ่งสามารถรับรู้บางอย่างได้นั้น เกิดจากหลายองค์ประกอบที่ทำให้ภาพการรับรู้ นั้น เป็นไปตามความคิด ความคาดหวัง เช่น การจัดระเบียบแยกแยะสิ่งที่รับรู้ การรับรู้ถึงความใกล้เคียงของสิ่งที่เห็น และความคงที่ของสิ่งนั้น รวมกันให้เกิดการรับรู้สิ่งหนึ่ง

2.3 ทฤษฎีจินตภาพเมือง (Kevin Lynch, 1960) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบทางกายภาพของเมืองที่รวมกันให้เกิดจินตภาพ (image) ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่เส้นทาง (Paths) เส้นขอบ (Edges) ย่าน (Districts) ศูนย์รวม (Nodes) และ จุดหมายตา (Landmark) ซึ่งเมื่อเมืองหนึ่งๆ มีองค์ประกอบข้างต้น จะทำให้เกิดภาพของการเป็นเมืองเด่นชัด เกิดกิจกรรมเกิดการเคลื่อนไหว เกิดขอบเขตของกิจกรรมที่เด่นชัด แต่ทั้งนี้สภาพการณ์ปัจจุบันควรจะต้องมีการผนวกเข้ากับองค์ประกอบในเชิงนามธรรมของพื้นที่เมืองนั้นๆ เช่น ศาสนา วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพื่อทำให้เกิดจินตภาพของเมืองครอบคลุมในทุกๆ ด้านยิ่งขึ้น

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาและชุมชนในสังคมไทย (ผศ.ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2558) พุทธศาสนามีทั้งบทบาทในเชิงนามธรรมที่เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การเป็นศูนย์กลางชุมชน ช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีให้กับคนในชุมชน และบทบาทในเชิงรูปธรรม คือเป็นสถาบันที่ให้ความรู้ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ

จากทั้ง 2 กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยจะต้องมีการศึกษาและเก็บข้อมูลจากพื้นที่พุทธมณฑลและชุมชน โดยอาศัยแนวความคิดในข้างต้นนำมาประกอบการทำเครื่องมือในการวิจัย ในรูปแบบของแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ชุมชนโดยรอบพุทธมณฑล



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการดำเนินงานวิจัย

กระบวนการและการดำเนินงานวิจัย

การกำหนดประเด็นคำถามการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบ ผู้วิจัยได้เกิดคำถามขึ้น เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของพุทธมณฑลในฐานะที่เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

1. บทบาทของพื้นที่พุทธมณฑลในมิติด้านต่างๆ ต่อชุมชนเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยใดที่มีผลต่อบทบาท ความสัมพันธ์ในมิติด้านต่างๆ ของชุมชนและพุทธมณฑล

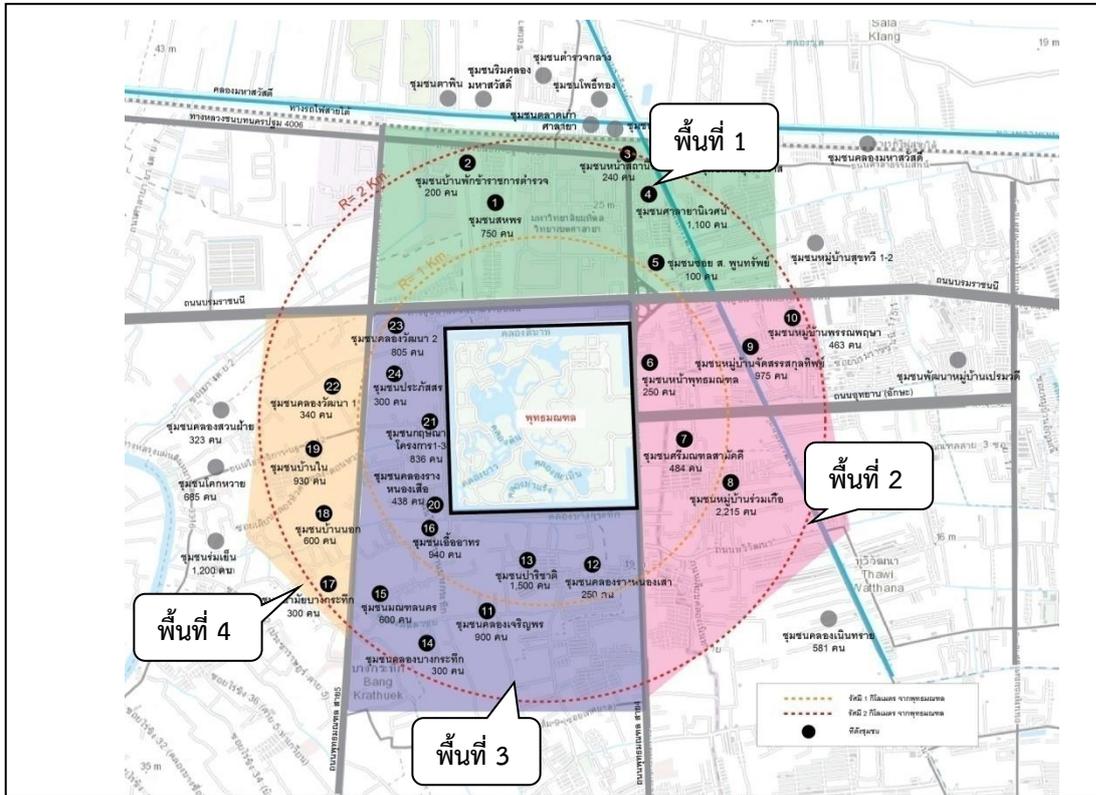
การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวทางการวิจัย และข้อมูลด้านสังคม ลักษณะความเป็นอยู่ กิจกรรมในชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม จำนวนประชากร และข้อมูลด้านเศรษฐกิจชุมชน ลักษณะอาชีพ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนการวิจัยภาคสนาม

2. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การเก็บข้อมูลในภาคสนาม ด้านกายภาพ ลักษณะชุมชน ทางสัญจร การเชื่อมโยงกับพื้นที่พุทธมณฑล สถานที่ทางศาสนาในชุมชน และเก็บข้อมูลด้านทัศนคติจากประชากรในพื้นที่ เกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้บทบาท โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยภาคสนาม ใช้แบบสอบถาม กับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัยรัศมี 2 กิโลเมตรจากพุทธมณฑล ซึ่งมีทั้งหมด 24 ชุมชน โดยแบ่งตามตำแหน่งที่ตั้งทางกายภาพได้ 4 พื้นที่ (ภาพที่ 2) มีประชากร 15,816 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของยามานะ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน

400 ตัวอย่าง จากนั้น ผู้วิจัยจะทำการเทียบหาอัตราส่วน ตามสัดส่วนของประชากร (Percentage) ในการกำหนดจำนวนแบบสอบถามที่จะแจกในแต่ละชุมชนดังตารางที่ 1



ภาพที่ 2 ฝั่งแสดงชุมชนในพื้นที่วิจัย

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลชุมชนแยกตามกลุ่มที่ตั้ง และจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชน

รายชื่อชุมชน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	รายชื่อชุมชน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ชุมชนสหพร (1)	750	19	ชุมชนเอื้ออาทร (3)	940	24
ชุมชนบ้านพักข้าราชการ	200	5	ชุมชนคลองรางหนอง	438	11
ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ (1)	240	6	ชุมชนกฤษฎาโครงการ	836	21
ชุมชนศาลายานิวศน์ (1)	1,100	28	ชุมชนคลองวัฒนา 2 (3)	805	20
ชุมชนซอย ส.พูนทรัพย์	100	3	ชุมชนประภัสสร (3)	300	8
ชุมชนหน้าพุทธมณฑล	250	6	ชุมชนคลองวัฒนา 1 (4)	340	9
ชุมชนศรีมณฑลสามัคคี	484	12	ชุมชนอนามัยบางกระทึก	300	8
ชุมชนหมู่บ้านร่วมเกื้อ (2)	2,215	56	ชุมชนบ้านนอก (4)	600	15
ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรสกุล	975	25	ชุมชนบ้านใน (4)	930	24
ชุมชนหมู่บ้านพรธณ	463	12	รวมจำนวนประชากร = 15,816 คน		
ชุมชนคลองเจริญพร (3)	900	23	รวมจำนวนแบบสอบถาม = 400 ชุด		
ชุมชนคลองรากหนองเสา	250	6			
ชุมชนปาริชาติ (3)	1,500	38			
ชุมชนคลองบางกระทึก	300	8			
ชุมชนมณฑลนคร (3)	600	15			

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม ตามสถานที่ สภาพทางภูมิศาสตร์ (Area sampling) โดยการเก็บตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งใช้วิธีการเดินแจก และฝากตามชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยนำมาหาค่าเฉลี่ย และแปรผลข้อมูลจากค่าที่ได้ แล้ววิเคราะห์ร่วมกับโปรแกรมทางสถิติ (SPSS) ตามค่าเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ของผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นั้นๆ โดยจะวิเคราะห์ผลข้อมูลในภาพรวม ร่วมกับการวิเคราะห์แยกตามตำแหน่งทางกายภาพที่ตั้งชุมชน ซึ่งสรุปผลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตอบคำถามในงานวิจัยเป็นหลักและประเด็นที่สำคัญ โดยแยกเป็นหัวข้อดังนี้

1. ด้านบทบาทของพุทธมณฑลในบริบทชุมชน

พุทธมณฑลมีบทบาทต่อชุมชนในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวมากที่สุด ($\bar{x} = 3.80$, $S.D = 0.92$) รองลงมา คือ บทบาทด้านการเป็นพุทธศาสนสถาน ($\bar{x} = 3.56$, $S.D = 1.074$) บทบาทในด้านสังคม ($\bar{x} = 3.27$, $S.D = 0.981$) บทบาทในด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 2.97$, $S.D = 0.934$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของพื้นที่พุทธมณฑลในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนตามสภาพการใช้งานพื้นที่ และสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่

เมื่อวิเคราะห์โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 4 พื้นที่ พบว่า ทุกพื้นที่ที่ทราบถึงบทบาทในระดับโลกของพุทธมณฑล ส่วนด้านบทบาทการเป็นพุทธศาสนสถาน พบว่า พื้นที่ 1 พื้นที่ 2 และ พื้นที่ 3 มีการประเมินบทบาทอยู่ในระดับมาก (3.40 - 4.20) ส่วนในพื้นที่ 4 มีการประเมินอยู่ในระดับน้อย (1.81-2.60) (ตารางที่ 2) ซึ่งเมื่อผลที่ได้มาทดสอบทางสถิติด้านการรับรู้บทบาทของพื้นที่ทั้ง 4 แห่ง พบว่า มีระดับการรับรู้บทบาทที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ (Post Hoc) พบว่า พื้นที่ 4 จะมีระดับการรับรู้ต่างจากพื้นที่อื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านบทบาทเปรียบเทียบตามพื้นที่วิเคราะห์

รายการ	เปรียบเทียบรายพื้นที่					
	พื้นที่ 1 n=50	พื้นที่ 2 n=85	พื้นที่ 3 n=45	พื้นที่ 4 n=20	ค่าเฉลี่ย รวม n=200	Sig.
บทบาทด้านการเป็นพุทธศาสนสถาน	3.91	3.41	3.80	1.95	3.56	.000*
บทบาท ด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียว	3.91	3.87	3.99	2.58	3.80	.000*
บทบาทด้านสังคม	3.32	3.41	3.47	1.99	3.27	.000*
บทบาทด้านเศรษฐกิจ	3.09	3.08	3.00	2.28	2.97	.000*

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทของพื้นที่พุทธมณฑล

ด้านปัจจัยที่ทำให้เกิดการรับรู้บทบาทต่างๆสามารถสรุปได้ ดังนี้ ด้านการเป็นพุทธศาสนสถานมีปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ($\bar{x} = 3.89$, S.D = 0.901) ในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียวมีปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ($\bar{x} = 3.78$, S.D = 0.898) ในด้านสังคมมีปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านประสบการณ์ ที่ชนะคดีส่วนบุคคล ที่รู้สึกว่าการพุทธมณฑลเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ต้องดูแลรักษา ($\bar{x} = 3.41$, S.D = 0.941) ในด้านเศรษฐกิจมีปัจจัยที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านจำนวนนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.26$, S.D = 0.827) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่พุทธมณฑล เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการรับรู้บทบาทในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียว และบทบาทด้านพุทธศาสนา

เมื่อวิเคราะห์โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 4 พื้นที่ พบว่า พื้นที่ 4 มีระดับการประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทในด้านต่างๆ แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด เมื่อทดสอบค่าความแตกต่างในทางสถิติ และมีระดับการประเมินอยู่ในระดับน้อย (ตารางที่ 3) แสดงให้เห็นว่า มีความเป็นไปได้ว่าตำแหน่งที่ตั้งซึ่งมีความสัมพันธ์กับลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ มีผลต่อการรับรู้บทบาทเช่นเดียวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ได้จากการผล

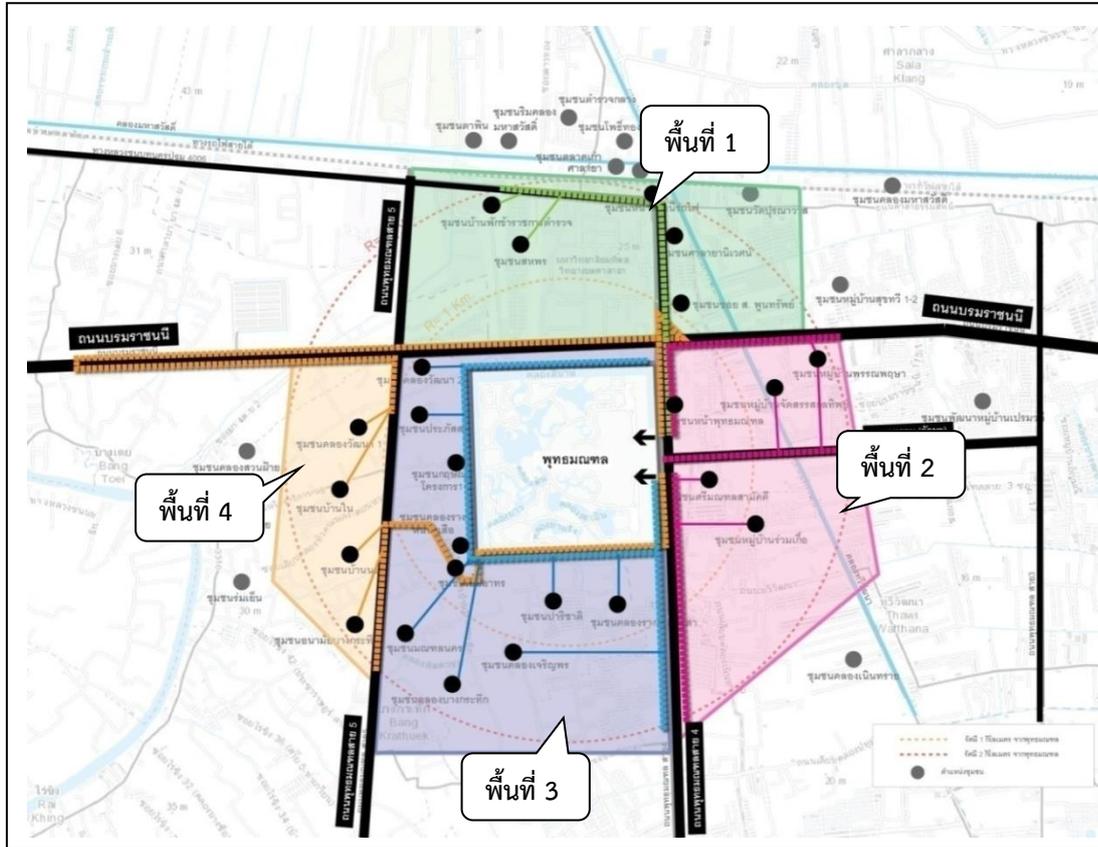
ข้อมูลในข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ลองประเมินถึงรูปแบบการเข้าถึงพื้นที่พุทธมณฑลของแต่ละพื้นที่ (ภาพที่3) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เปรียบเทียบตามพื้นที่วิเคราะห์

รายการ	เปรียบเทียบรายพื้นที่					
	พื้นที่ 1 n=50	พื้นที่ 2 n=85	พื้นที่ 3 n=45	พื้นที่ 4 n=20	ค่าเฉลี่ย รวม n=200	Sig.
ปัจจัยการรับรู้บทบาทด้านศาสนสถาน						
1. ลักษณะทางกายภาพ อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง	3.30	3.09	3.26	3.45	3.27	.364
	3.88	4.00	3.96	3.35	3.79	.036*
2. กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่	3.04	3.49	3.06	3.00	3.14	.034*
3. การประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ	3.20	3.47	3.20	3.40	3.31	.199
4. ประสบการณ์ ทักษะคติส่วนบุคคล						
ปัจจัยการรับรู้บทบาทด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียว						
1. สิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่	3.82	4.00	3.60	3.25	3.66	.018*
	3.82	3.89	3.78	3.45	3.73	.327
2. กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่	3.06	3.62	2.94	3.10	3.18	.000*
3. การประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ	3.16	3.51	3.13	2.95	3.18	.046*
4. ประสบการณ์ ทักษะคติส่วนบุคคล						

ตารางที่ 3 ข้อมูลด้านปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เปรียบเทียบตามพื้นที่วิเคราะห์ (ต่อ)

ปัจจัยการรับรู้บทบาทด้านสังคม						
1. การมีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน	2.90	3.29	2.89	2.25	2.83	.000*
2. มีการจัดกิจกรรมของชุมชนในพื้นที่พุทธมณฑล	3.50	3.53	3.16	2.30	3.12	.000*
	3.04	3.22	3.01	2.10	2.84	.000*
3. การประชาสัมพันธ์จากสื่อของชุมชน	3.58	3.62	3.46	2.30	3.24	.000*
4. ประสบการณ์ ทักษะคติส่วนบุคคล						
ปัจจัยการรับรู้บทบาทด้านเศรษฐกิจ						
1. การค้าขาย และการบริการโดยรอบพื้นที่	2.74	3.22	3.28	2.60	2.96	.479
	3.42	3.33	3.27	2.60	3.15	.002*
2. จำนวนนักท่องเที่ยว	2.92	3.47	2.85	2.40	2.91	.000*
3. การประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ	3.04	3.42	2.91	3.01	3.09	.000*
4. ประสบการณ์ ทักษะคติส่วนบุคคล						



ภาพที่ 3 ผังแสดงการวิเคราะห์เส้นทางการเข้าถึงพื้นที่ของชุมชนโดยรอบ

ตารางที่ 4 แสดงผลข้อมูลการประเมินการเข้าถึงพื้นที่พุทธมณฑล

พื้นที่	การประเมิน	ลักษณะการเข้าถึง			
		รถยนต์	รถจักรยานยนต์	จักรยาน	เดินเท้า
พื้นที่ 1	2	✓	✓	-	-
พื้นที่ 2	2	✓	✓	-	-
พื้นที่ 3	3	✓	✓	✓	-
พื้นที่ 4	1	✓	-	-	-

ด้านการใช้พื้นที่และปัญหาอุปสรรค

ด้านการเข้าใช้พื้นที่ พบว่า ร้อยละ 98 เคยเข้าใช้พื้นที่พุทธมณฑล โดยกิจกรรมที่เข้ามาทำมากที่สุด เรียงจากมากไปน้อย คือ กิจกรรมทางศาสนา (ร้อยละ 59 ได้แก่ เวียนเทียน ตักบาตร และฟังเทศน์ ฟังธรรม) กิจกรรมนันทนาการ (ร้อยละ 20 ได้แก่ ออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน และพักผ่อนหย่อนใจ) งานกิจกรรมที่จัดขึ้นชั่วคราว (ร้อยละ 10) ปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้าใช้พื้นที่ เรียงจากมากไปน้อยได้แก่ ความเป็นส่วนตัวสงบ (ร้อยละ 98) สภาพแวดล้อมสวยงาม ร่มรื่น (ร้อยละ 91) เข้าถึงสะดวก (ร้อยละ 27) ในด้านความถี่การเข้าใช้ เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ เข้าใช้น้อยกว่า 1 ครั้ง / สัปดาห์ (ร้อยละ 50) เข้าใช้ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ (ร้อยละ 22.5) อื่นๆ เช่น นานๆครั้ง หรือเฉพาะมีงานกิจกรรม (ร้อยละ 19) ในด้านการเดินทางมายังพุทธมณฑล เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล (ร้อยละ 60) จักรยานยนต์ (ร้อยละ 16) จักรยาน (ร้อยละ 16) ด้านปัญหาและอุปสรรค มีปัญหาและอุปสรรคเรียงจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลักษณะเส้นทางที่มายังพุทธมณฑล ($\bar{x} = 2.99$, S.D = 1.074) เส้นทางสัญจรภายในพื้นที่พุทธมณฑล ($\bar{x} = 2.89$, S.D = 1.083) กฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับต่างๆ ($\bar{x} = 2.86$, S.D = 1.112)

ดังนั้น จากการประเมินในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทและด้านการเข้าใช้พื้นที่และปัญหาอุปสรรค มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวข้องกับการประเมินด้านรับรู้บทบาทของพื้นที่พุทธมณฑล

อภิปรายผลการวิจัย

จากสอบถามบทบาทของพุทธมณฑลที่มีต่อชุมชนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านการเป็นศาสนสถาน ในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียว ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนที่อยู่โดยรอบเห็นว่าพุทธมณฑลมีบทบาทในด้านการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ/สวนสาธารณะ/พื้นที่สีเขียว/มากกว่าบทบาทในด้านพุทธศาสนา ซึ่งบทบาทนี้เกิดจากสภาพทางกายภาพภายในพื้นที่พุทธมณฑลที่มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามร่มรื่น เป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทำกิจกรรมในเชิงนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ ดังทฤษฎีนิยามทางกายภาพ ที่กล่าวถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางกายภาพจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้ใช้งานพื้นที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาในเชิงผังเมือง พุทธมณฑลมีความเด่นชัดในด้านกายภาพของพื้นที่ทั้งสภาพทางสิ่งแวดล้อม การเป็นพื้นที่สีเขียวของเมือง มีองค์ประกอบในด้านการให้บริการทั้งพื้นที่ทำกิจกรรมเล่นกีฬา หรือพักผ่อนหย่อนใจตามเกณฑ์การให้บริการของสวนสาธารณะระดับชุมชน (Community Park) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของผังเมืองในปัจจุบัน ประกอบกับพื้นที่พุทธมณฑลไม่สามารถรองรับกิจกรรมทางพุทธศาสนาในระดับชุมชนได้ เช่นการทำบุญตักบาตร เนื่องจากพุทธมณฑลไม่มีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษา เป็นเพียงสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาที่สามารถรองรับการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในระดับใหญ่ได้ เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ชุมชนโดยรอบส่วนใหญ่จึงให้ “วัด” ที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน ทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของชุมชนเอง ทำให้บทบาทของพุทธมณฑลต่อชุมชนในด้านพุทธศาสนาไม่เด่นชัดเท่าบทบาทในการเป็นสวนสาธารณะ

แต่เมื่อพิจารณาในด้านการเข้าใช้งานจริงพบว่า ชุมชนต่างๆ เข้าใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมทางศาสนามากกว่าการเข้ามาทำกิจกรรมทางนันทนาการ ซึ่งขัดแย้งกับผลสรุปด้านการรับรู้บทบาท เป็นไปได้ว่าข้อจำกัดในด้านเข้าถึงพื้นที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าใช้งานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ 1. ลักษณะเส้นทางสัญจรต่างๆ ที่มายัง

พื้นที่พุทธมณฑลยังมีข้อจำกัดและไม่หลากหลายต่อการเข้าถึง 2. เส้นทางสัญจรภายในพื้นที่พุทธมณฑลที่ค่อนข้างซับซ้อน 3. กฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับต่างๆ ภายในพื้นที่ ทำให้การเข้ามาใช้พื้นที่หรือทำกิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำค่อนข้างมีอุปสรรค ชุมชนจึงเลือกกิจกรรมที่จะเข้ามาทำ โดยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะ เช่น การมาเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ แทน

นอกจากนี้การแยกวิเคราะห์ตามตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ชุมชน 4 พื้นที่ ยังพบว่า ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงพุทธมณฑล มีการรับรู้บทบาทของพุทธมณฑลระดับน้อยในทุกๆ ด้านกล่าวได้ว่า ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ในด้านอื่นๆ ตามมาเป็นไปตามผลการวิเคราะห์ด้านปัญหาและอุปสรรค

สรุปผลการวิจัย

พุทธมณฑลยังคงบทบาทหลักตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง 8 ประการ แต่ในปัจจุบันมีบทบาทในด้านการเป็นพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะเด่นชัดที่สุด โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในเป็นตัวกำหนดบทบาทของพื้นที่พุทธมณฑล โดยสภาพทางกายภาพเอื้ออำนวยและเหมาะกับการทำกิจกรรมนันทนาการ ในลักษณะผ่อนคลายเป็น (passive reaction) ซึ่งเป็นรูปแบบการใช้พื้นที่ของชุมชนเมืองในปัจจุบันที่แสวงหาพื้นที่สีเขียวในการพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนในบทบาทด้านศาสนาของพุทธมณฑลจะมีบทบาทที่เด่นชัดในฐานะการเป็นศูนย์กลางการจัดการกรรมทางพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ ส่วนในด้านสังคมและเศรษฐกิจ พุทธมณฑล แทบจะไม่มีบทบาทในส่วนนี้เลย แต่ทั้งชุมชนและพุทธมณฑลเองมีศักยภาพที่จะดึงบทบาทต่างๆ ของพุทธมณฑลขึ้นมา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญ ที่จะสามารถช่วยส่งเสริมและปกป้องบทบาทของพุทธมณฑลให้ยั่งยืนและมีบทบาททั้งในระดับโลกและระดับชุมชนควบคู่กันได้ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและพุทธมณฑลในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลและข้อสรุป แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพุทธมณฑลที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน บทบาทในพุทธศาสนาลดน้อยลง บทบาทในการเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นหากต้องการให้พุทธมณฑลยังคงบทบาทในเชิงพุทธศาสนาเป็นหลัก หรือต้องการให้พุทธมณฑลมีบทบาทต่อชุมชนในทุกๆ ด้าน เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ในระหว่างพื้นที่ เชื่อมโยงชุมชนและพุทธมณฑลเข้าด้วยกัน และส่งเสริมบทบาทในการเป็นองค์ประกอบเมือง ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางดังนี้

1. การส่งเสริมบทบาทในด้านพุทธศาสนา โดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา นอกเหนือจากวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ ที่มีการจัดกิจกรรมอยู่เป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่พุทธมณฑลและชุมชนโดยรอบ

2. การปรับปรุงด้านกายภาพ เพื่อส่งเสริมบทบาทในระดับพื้นที่ระหว่างชุมชนโดยรอบและพุทธมณฑล

- 2.1 การเข้าถึงพื้นที่ ปัจจุบันพุทธมณฑลมีทางเข้าออกพื้นที่ 1 ด้าน คือด้านถนนพุทธมณฑลสาย 4 ซึ่งหากชุมชนที่อยู่ฝั่งด้านทิศตะวันตกของพุทธมณฑลต้องการเดินทางเข้ามาใช้พื้นที่ ต้องออกมายังถนนบรมราชินี หรือข้ามถนนพุทธมณฑลสาย 5 เพื่ออ้อมมาเข้าทางถนนพุทธมณฑลสาย 4 ดังนั้น แนวทางเพื่อลดระยะทาง

ในการเข้าถึงพื้นที่และดึงดูดการเข้าใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรับรู้บทบาทต่างๆ โดยอาจจะเปิดทางเข้าออกพื้นที่ฝั่งทิศตะวันตกของพุทธมณฑล เพื่อรองรับการเข้าถึงชุมชนของและผู้คนทางฝั่งทิศตะวันตก แต่ทั้งนี้ การเปิดทางเข้าออกควรมีการคำนึงถึงการรักษาความปลอดภัยภายในพื้นที่เพิ่มขึ้นด้วยและเชื่อมโยงไปกับแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่

2.2 การเชื่อมต่อการเข้าถึงพื้นที่ เส้นทางที่มายังพุทธมณฑลควรรองรับการเดินทางที่หลากหลายรูปแบบ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ จักรยาน และการเดินเท้า เป็นต้น เพื่อให้สัมพันธ์กับการเข้าถึงพื้นที่ที่ได้เสนอแนะให้มีการเปิดทางเข้า-ออก เพิ่มเติม และกำหนดแนวแผนการเชื่อมต่อพื้นที่สีเขียวจากชุมชนโดยรอบมายังพุทธมณฑล เพื่อส่งเสริมบทบาทในด้านการเป็นพื้นที่สีเขียวสวนสาธารณะ ให้มีความกลมกลืนและสอดคล้องกัน

2.3 สภาพภูมิทัศน์ ควรมีการปรับสภาพภูมิทัศน์รอบนอกพื้นที่พุทธมณฑลให้สวยงามสอดคล้องกับบริบทภายในพุทธมณฑล เพื่อดึงดูดให้เกิดการเข้าใช้พื้นที่มากขึ้น

2.4 การสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ จากศักยภาพของพื้นที่สามารถนำมาตราการทางผังเมืองเข้ามาช่วยในการทำให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยการกำหนดเป็นพื้นที่เฉพาะเพื่อส่งเสริมบทบาทภาพลักษณ์ทางพุทธศาสนาของพุทธมณฑล เพื่อสร้างเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ให้กับพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การออกข้อกำหนดด้านรูปแบบอาคารที่จะเกิดขึ้นใหม่หรือการปรับปรุงภาพลักษณ์ของอาคารในปัจจุบันของชุมชนโดยรอบให้มีรูปแบบที่แสดงออกมาในเชิงพุทธศาสนา รวมถึงการสร้างเชื่อมโยงในด้านกิจกรรมของสถานที่ทางพุทธศาสนาอื่นๆ กับวัดชุมชน และพุทธมณฑลเป็นประจำ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2553). “พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย.
- พระกัมมภูฐาน ยุติมิตร (ปวตฺตโน). (2550). “พุทธมณฑลกับบทบาทความเป็นศูนย์กลางแห่งพุทธศาสนาโลก.” สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาโชคทอง นนท์ศิริ และนงนุช โรจนเลิศ. (2559). “บทบาทการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือกันในการปฏิบัติกิจกรรมของพระสงฆ์เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม.” วารสารวิชาการ Veridain E-Journal ปีที่ 9, ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - ธันวาคม 2559: 1494-1510
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2541). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม: มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิมลญา สงอิม และรุจิโรจน์ อนุามบุตร. (2558). “ผลกระทบทางสายตาของอาคารสูงเพื่อการอยู่อาศัยที่มีต่อวัดในบริเวณกรุงเทพมหานคร.” วารสารวิชาการ Veridain E-Journal ปีที่ 8, ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2558: 3024-3041
- สำนักงานพุทธมณฑล. (2550). **พุทธมณฑลศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก.** เข้าถึงเมื่อ 21 กันยายน. เข้าถึงได้จาก <http://bbc.onab.go.th/>

ภาษาต่างประเทศ

Lynch, Kevin. (1960). **Image of the city**. U.S.A.: the M.I.T. Press.

Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis Third edition**. Newyork: Harper and Row Publication